

VŠEHOCHUŤ

Duben 2024

ČASOPIS - BLOG PRO RODINU, PŘÁTELE A ZNÁMÉ

THOR A SEVERŠTÍ BOHOVÉ
SLUNEČNÍ SOUSTAVA
CANDIDO LÓPES
ISAAC ASIMOV - NADACE
O MATEMATICE

NOVÝ DESIGN

KVÍZ
POZNÁTE SVĚTOVÉ KOSTELY?

NEBOJTE SE ČÍST I VĚCI CO VÁS NEBAVÍ

MILÍ PŘÁTELÉ A PŘÍZNIVCI,

začal měsíc duben a dnes je velikonoční hodovačka. Desajn jsem zabarvil jasně do žluta. Naleznete zde stálé rubriky, jen jsem část o vesmíru překlopil z astrofyziky na astronomii. Budeme se tedy nadále zabývat Sluneční soustavou. Ze sci-fi jsem vybral kultovní Nadaci od Asimova a snad vás zaujme další ukázka ze staroseverské Edy a povídání o Thórovi. Ze světových naivistů je dnes na pořadu Cándido López. V matematickém koutku je zajímavé povídání Františka Kuřiny o matematice a také dalších pár příkladů z různých matematických olympiád. A poznáte světové kostely? Tak si vše užijte a HLAVNĚ KLID.

Z DOMOVA

Tak Maruška upekla buchtíky. Jsou tvarohové. Kočky je nesmí, ale stejně žebrají a chtějí ochutnat. Dostali kapsičku a běží se proběhnout na dvoreček. Tedy Linda a Bonýsek. Růžinka leží na kočičím stromu a buchtíky upřeně pozoruje. Bonýsek. Ten je ve svém loveckém živlu. Ptáci, hraboši a nějaké malé zelené skákající potvory. A kytičky k čuchání. A některé i k ochutnání a některé k počůvání. Pak obchází kolem betonové ruky, což je jeden z našich kreativních zahradních doplňků. Pak pochopil, že tam se tedy hrabat nesmí. šel zahrabat hovězí jínám.

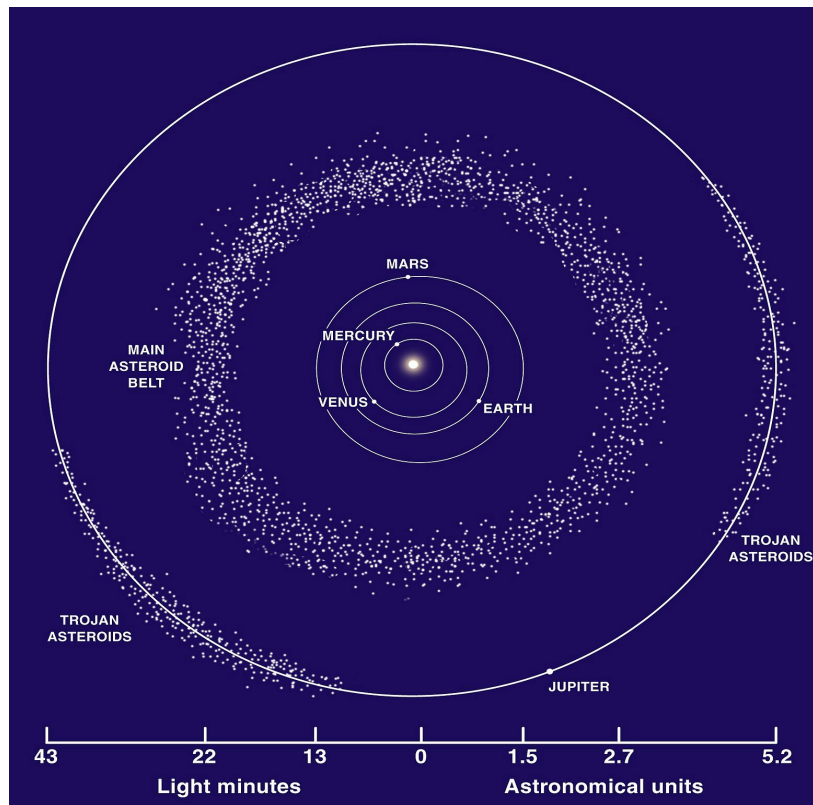

BLOGOVÁNÍ

A další měsíc je pryč. Pustil jsem se do Andrikova - to je taková nedokázaná matematická hypotéza. Asi ji nedokáží dokázat. Mimo umytí oken a dalších běžných prací (vyčištění kuchyňského odpadu, nějaké vaření, třeba vaření kafe, atd.) jsem rozebral starý kazetový přehrávač. To šlo. Snad se mi podaří ho

zpětně sestavit. To nevím. Objednal jsem si zase nějakou elektroniku - ESP32 s dotykovým displejem. Až dorazí, budu dumat co z toho vyrobit. Jinak dosti (snad) kreativity. Mimo výroby tohoto čísla Věchochutě tvorba grafiky na web, příspěvky na FB, seznámení se s grafickým programem Luminar Neo aj. p.s. v klubu gambáč za 39

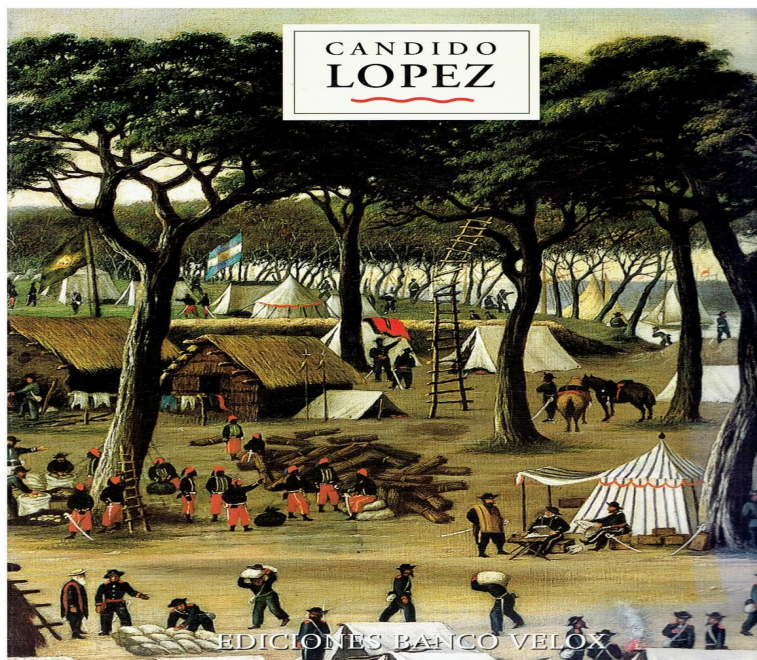

Sluneční soustava

O planetách, měsících, asteroidech, kometách. Takové malé opakování astronomie.

1

Naivisté

Cándido López

Argentinský voják a malíř, který pracoval v naivním stylu. Je známý především svými historickými scénami z paraguayské války, ve které bojoval.

2

Thór

Známa postava v severské mytologii. Je známý svou neuvěřitelnou silou a schopností ovládat hrom. Píseň o Hárbardovi - další příběh z Poetické Eddy.

3

Scifi a fantasy

Dnes o knižním seriálu Isaac Asimov - Nadace.

5

Časopis - blog pro rodinu, přátele a známé ZDARMA

vychází nepravidelně asi jednou měsíčně
vydává PRUH Soft Litoměřice

email: pavelhruby03@gmail.com

web: www.phrub.cz

fb: <https://www.facebook.com/pavelhruby03>

kompile obsah Wikipedie, WWW stránky
grafické programy IrfanView 64, InkScape 1.3,
Gimp 2.10.22, inPixio Photo Studio12 Ultimate,
DALLE-E, Krita aj.

vyrobena v programu Scribus 1.5.8

Možnost zasílání časopisu ve formátu PDF
e-mailem. Zájemci pište na můj e-mail.

1. březen 2024

© PRUH Soft 2024

Historie a mytologie

- * Thor - nejznámější postava severké mytologie
- * Dějiny Litoměřic z knihy Zmizelé Čechy

Naivní umění

- * Argentinský naivista Cándido López

Matematický růžek

- * Co je to vlastně matematika?
- * Úlohy z teorie čísel, matematické olympiády, k řešení stačí znalosti ze základní školy
- * Vejška - dnes nekonečné řady

Literatura

- * SciFi - Isaac Asimov: Nadace
- * Žebříčky - dnes povídky SF a F

Poznáte krásná místa?

- * Fotografie z internetu, videí a televizních pořadů
- * Poznáte nejkrásnější kostely světa?

Poznáte co to je za stavbu? Kde se nachází?

ALDEBARAN

Astrofyzika • Bulletin • Fyzikální čtvrtky • Slavní • Galerie • Tabulky • Studium
RC Mail • Katedra fyziky • FEL • FJFI • FIT • ČVUT • Intranet

Na našem serveru nenaleznete žádné reklamy, neukládáme o vás žádné informace, nechceme po vás žádnou registraci ani poplatky. Prostě si udělejte kávu nebo čaj a v klidu si prohlížejte stránky a čtete si jako za starých dobrých časů.

Na našem serveru nenaleznete žádné reklamy, neukládáme o vás žádné informace, nechceme po vás žádnou registraci ani poplatky. Prostě si udělejte kávu nebo čaj a v klidu si prohlížejte stránky a čtete si jako za starých dobrých časů.

OSEL (Objective Source E- Learning) je internetový časopis pro popularizaci vědy. Jeho motto je: „Být či nebýt“.

- Úvodní stránka • Behaviorální vědy
- Česká a slovenská vě... • Člověk • Evoluce
- Fyzika • Genetika • Kabinet • Nejen vědou
- Oslí • Osloviny • Ovce, kozy • Prase
- Přechetli jsme • Ptáci • Rostliny
- Semináře • Skot • Vesmír • Viry, bakterie
- Zajímavosti • Zdraví

ODKAZY
na zajímavé a
důležité webové
stránky

Sluneční soustava - Merkur

Sluneční soustava je planetární systém hvězdy známé pod názvem Slunce, ve kterém se nachází planeta Země.

Systém tvoří především 8 planet, 5 trpasličích planet, přes 150 měsíců planet (především u Jupiteru, Saturnu, Uranu a Neptunu) a další menší tělesa jako planety, komety, meteoroidy apod., které jsou soustředěny především v Hlavním pásu uvnitř soustavy a Kuiperově pásu na jejím okraji. Teoreticky sluneční soustavu ještě obklopuje Oortův oblak.

Nejstarší doložené pozorování Merkuru pochází z prvního tisíciletí před naším letopočtem. Před 4. stoletím př. n. l. pozorovali Merkur řečtí astronomové, kteří však věřili, že se jedná o dvě samostatná tělesa, která pojmenovali Apollo pro hvězdu při východu slunce a Hermés při západu. Současné pojmenování planety pochází z římské mytologie, kde Merkur bylo jméno pro posla bohů, který odpovídal v původní řecké mytologii Hermovi.

Merkur je Slunci nejbližší a současně i nejmenší planetou sluneční soustavy, dosahuje pouze 140 % velikosti zemského Měsíce. Merkur nemá žádný měsíc. Jeho oběžná dráha je ze všech planet nejbližší ke Slunci a jeden oběh trvá pouze 87,969 dne. Během dvou oběhů kolem Slunce dojde ke třem otočením kolem rotační osy. Perihelium jeho dráhy se stáčí ke Slunci o 43 vteřin za století; fenomén, který

2011 byla úspěšně navedena na oběžnou dráhu kolem planety. Snímky z těchto dvou sond umožnily prozkoumat povrch planety, který silně připomíná měsíční krajinu plnou impaktních kráterů, nízkých pohoří a lávových planin. Vlivem neustálých dopadů těles všech velikostí je většina povrchu Merkuru erodována drobnými krátery. Povrch je nejspíše vlivem smršťování planety rozpraskán množstvím útesových zlomů dosahujících výšky několika kilometrů a délky stovek kilometrů. Současně je povrch neustále bombardován fotony i slunečním větrem – proudem nabitých částic směřujících vysokou rychlostí od Slunce. Velmi slabá atmosféra je příčinou velkých rozdílů teplot mezi osvětlenou a neosvětlenou polokoulí. Rozdíly dosahují hodnot přes 600 °C. Na polokouli přivrácené ke Slunci může teplota vystoupit na téměř 430 °C, na odvrácené panuje mráz až -180 °C.

Povrch Merkuru se velmi podobá povrchu pozemského Měsíce, jak ukázaly první detailnější snímky planety Merkur pořízené americkou sondou Mariner 10. Povrch je pokryt především obrovským množstvím kráterů, vzniklých srážkou s meteority a planetkami nejrůznějších velikostí (tzv. impaktní krátery). Jediný rozdíl mezi Měsícem a Merkurem je v tom, že na Merkuru neexistují objekty podobné tzv. měsíčním mořím, čili velké výlevy bazaltů v obřích pánvích, vzniklých po dopadech velkých těles. Mimo jiné se zde nacházejí lávové výlevy a pravděpodobně i sinuous rilles, útvary připomínající říční koryta, která jsou spojena s impakty menších těles.

ve 20. století vysvětlil Albert Einstein obecnou teorii relativity. Při pohledu ze Země dosahuje Merkur jasnosti mezi -2,0 až 5,5m, takže je viditelný i pouhým okem, ale jelikož se nikdy nevzdaluje od Slunce dále než na 28,3°, je většinu roku těžko pozorovatelný. Nejlepší podmínky nastávají při ranním a večerním soumraku, kdy se slunce nachází pod horizontem.

První sondou u Merkuru byl americký Mariner 10 v 70. letech, který nasnímal přibližně 45 % povrchu. V roce 2008 dorazila k planetě další sonda MESSENGER, která nejprve provedla tři průlety kolem Merkuru a v roce

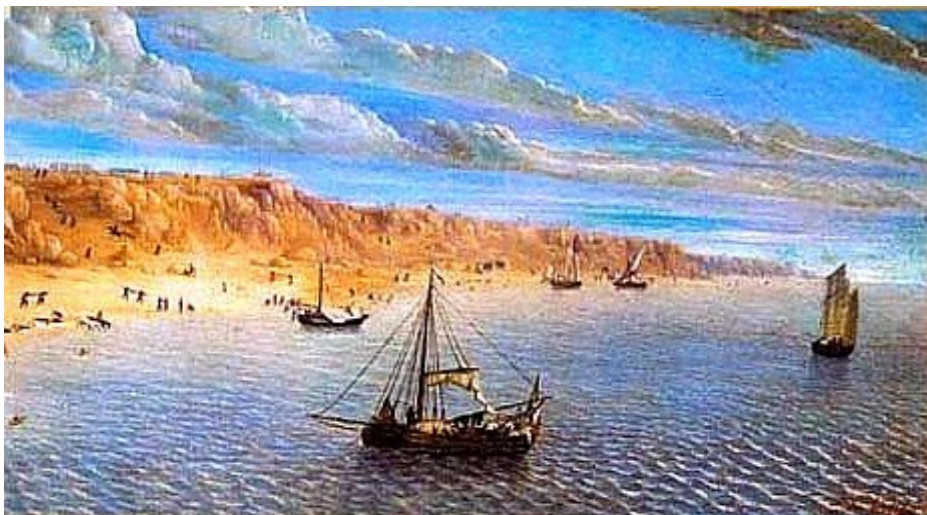
Naivisté - Cándido López

Cándido López

(29 srpna 1840 - 31 prosince 1902) byl argentinský voják a malíř, který pracoval v naivním stylu. Je známý především svými historickými scénami z paraguayské války, ve které bojoval.

Svou kariéru začal jako daguerrotypista v roce 1858 poté, co studoval u Carlose Descalziho (1813 – 1879), místního portrétisty a fotografa. Tento raný fotografický proces vyžadoval přesné plánování kompozice obrazu, a tak si začal dělat skici jako pomůcku. Brzy ho to vedlo k tomu, že se také začal věnovat malování.

V letech 1859 až 1863 často cestoval po malých městech a vesnicích provincie Buenos Aires a na jih od provincie Santa Fe a pořizoval velké množství fotografií. Od roku 1860 udržoval stálý ateliér ve městě Mercedes. O dva roky později byl pověřen

ITAPIRÚ 1866, PARAGUAY

zhotovením portrétu nově zvoleného prezidenta Bartolomé Mitre. Později se přestěhoval do delty řeky Paraná, do městečka San Nicolás de los Arroyos.

V roce 1863 se spřátelil s italským muralistou Ignaciem Manzoniem, který mu poradil, aby pracoval na používání barev a též se věnoval perspektivě, a seznámil ho s Baldassarem Verazzim, dalším italským malířem žijícím v Argentině. Když začala paraguayská válka, i když původně plánoval pokračovat ve studiu v Evropě, dobrovolně narukoval a dostal hodnost podporučíka, protože uměl číst a psát. Byl přidělen k praporu pěchoty San Nicolás v divizi generála Wenceslao Paunera.

Ve volném čase mezi bitvami maloval krajiny a obrazy vojenských táborů, které posílal do Buenos Aires. Obrazy se ukázaly jako velmi oblíbené, protože lidi zajímalo vše, co s frontou souviselo. Později se López zúčastnil bitev u Estero Bellaco a Boquerón. V bitvě u Curupayty výbuch granátu roztříštil jeho pravé zápěstí a paže mu musela být nad loktem amputována, aby se zabránilo šíření gangrény. Obdržel invalidní důchod a po rekonvalescenci v Corrientes se vrátil do San Nicolás. Tam se začal se věnovat malbě levou rukou, ale až v roce 1869 se považoval za dostatečně zběhlého, aby pokračoval ve své malířské kariéře. V té době se zcela věnoval malbě scén bitev a vojenských táborů. Později, v různých dobách, žil v San Antonio de Areco a Merlo. Oženil se a žil v domě v Carmen de Areco, který vlastnila rodina jeho manželky. Od roku 1888 do roku 1902 se López pilně zabýval vytvářením děl založených na náčrtech, které vytvořil během své služby. Léta strávil na farmě, kterou si pronajímal v Baraderu. Měl vojenský pohřeb s poctami na hřbitově La Recoleta.

Battle Of Curupayty – Candido Lopez

Después de la Batalla de Curupaytí - Cándido López

Severští bohové - Thór

Thor je mocný bůh z germánské mytologie, který je známý svou neuvěřitelnou silou a schopností ovládat hrom . Ovládá magické kladivo zvané Mjölir, které umí zvednout jen on. Thor používá své kladivo k ochraně bohů a lidí před zlými tvory a obry. Bývá zobrazován jako statečný válečník s rudými vlasy a plnovousem, který nosí speciální pásek, který zvyšuje jeho sílu. Lidé v dávných dobách věřili, že když slyšeli hrom, byl to ve skutečnosti Thor, který bojoval proti nepřítelům pomocí svého mocného kladiva.

Thor (ze staré norštiny : Þórr) je prominentní bůh v germánském pohanství. V severské mytologii je to bůh s kladivem spojený s blesky, hromy , bouřemi , posvátnými háji a stromy , silou , ochranou lidstva, posvátností a plodností. Kromě staré norštiny Þórr se božstvo vyskytuje ve staré angličtině jako Þunor („Thunor“), ve staré frištině jako Thuner, ve staré saštině jako Thunar a ve staré horní němčině jako Donar, vše nakonec pochází z protogermánského teonyma Þun (a)raz , což znamená „Hrom“. Thor je prominentně zmiňovaný bůh v celé zaznamenané historii germánských národů, od římské okupace oblastí Germánie, přes germánské expanze v období stěhování národů až po jeho vysokou popularitu během doby Vikingů, kdy tváří v tvář procesu během christianizace Skandinávie se nosily emblémy jeho kladiva Mjölir a o jeho popularitě svědčí severská pohanská osobní jména obsahující jméno boha.

Vzhledem k povaze germánského korpusu jsou příběhy s Thorem doloženy pouze ve staré norštině, kde se Thor objevuje v celé severské mytologii. Severská mytologie, z velké části zaznamenaná na Islandu z tradičního materiálu pocházejícího ze Skandinávie, poskytuje o Thorovi četné příběhy. V těchto pramenech nese Thor nejméně patnáct jmen, je manželem zlatovlasé bohyně Sif a milencem jötunn Járnsaxa. Se Sif, Thor zplodil bohyni (a možnou valkýru) Þrúðr; s Járnsaxou zplodil Magniho; s matkou, jejíž jméno není zaznamenáno, zplodil Móðiho a je nevlastním otcem boha Ullra. Thor je synem Odina a Jörða, prostřednictvím svého otce Odina má řadu bratrů, včetně Baldra. Thor má dva sluhy, Þjálfiho a Röskvu , jezdí na voze nebo na voze taženém dvěma kozami, Tanngriðem a Tanngjóstrem (které sní a vzkřísí), a jsou mu připisována tři obydlí (Bilskirnir , Þrúðheimr a Þrúðvangr). Thor ovládá kladivo Mjölir, nosí opasek Megingjörð a železné rukavice Járngreipr a vlastní hůl Gríðarvöl. Thorovy činy, včetně jeho neúnavného zabíjení jeho nepřátel a nelítostných bitev s monstrózním hadem Jörmungandrem – a jejich předpověděná vzájemná smrt během událostí na Ragnaröku jsou zaznamenány v pramenech severské mytologie.

Thor bojující s Jormungandrem, Henry Fuseli, 1788

Thor vs. the Midgard serpent (1982), Greg Hildebrandt

Thor Odinson je superhrdina objevující se v amerických komiksech vydávaných nakladatelstvím Marvel Comics. Postava vytvořená umělcem Jackem Kirbyem , spisovatelem Stanem Leem a scénáristou Larrym Lieberem se poprvé objevila v Journey into Mystery #83 (1962) a poprvé získala svůj vlastní titul s Thorem #126 (1966). Thor je adaptací stejnojmenného božstva ze severské mytologie a mnoho aspektů Thorovy postavy je založeno na severských mýtech. Komiksové knihy s Thorem byly od představení postavy publikovány v několika svazcích.

Píseň o Hárbardovi

Hárbarðsljóð je jedna z básní Poetické Eddy, nalezená v Codex Regius a AM 748 v rukopisech. Je to báseň s postavami ze severského pohanství. Hárbarðsljóð byl poprvé zapsán na konci 13. století, ale může mít starší historii jako ústní báseň.

Tór se vrátil ze své cesty na východ a přišel k jednomu zálivu. Na druhé straně zálivu stál převozník s lodí. Tór volal: „Kdo je ten podivný pacholek na protějším břehu?“ Hárbard odpověděl: „Kdo je ten chvástavý chlap, který přes vodu volá?“ Tór: „Převez mě přes záliv, potravu dostaneš: sledě nesu v koši, neznám slastnější jídlo. V pokoji jsem pojed, než jsem práh překročil, sledě a ovesnou kaši. Sytý jsem dosud.“ Převozník: „Svou snídani se vychloubáš jak výtečným činem. Sotva však víš, že smutno v tvém domě: tvá matka je, myslím, mrtva.“ Tór: „Zprávu mi podáváš, jež srdcem by pohnula každého muže: že mi zemřela matka.“ Převozník: „Neděláš dojem, že tři dvory ti patří. Bos tu stojíš s žebráckou berlou a kus carů máš místo kalhot.“ Tór: „Zaměř s bárkou sem ke mně k břehu! Či komu patří loď, kdo je jejím pánem?“ Převozník: Hildólf mě požádal, abych hlídal převoz, rozvázný rek z Rádseysundu.	Zákaz mám převážet zloděje, tuláky, jen dobré známé smím do lodi vzít. Pověz své jméno, mám-li tě přes sund převézt. Tór: „Povím ti své jméno, ač jsem tu psanec, a celý svůj rod: jsem Ódinův syn, Meiliho bratr a Magnův otec, temný hromovládc. S Tórem tu mluviš. Teď však chci zvědět, jak tebe zvou.“ Převozník: „Hárbard se jmenuji, jméno své neskrývám. Tór: „Nač skrývat ti jméno, když nemáš nepřátel?“ Převozník: „I kdybych měl, před mužem jako ty bych život svůj zachránil leč bych byl zasvěcen smrti.“ Tór: Těžko mi připadá přes řeku k tobě brodem se brodit a zmáčet si břicho. Odměnil bych se ti, ubohý zmetku, za sprostou řeč, kdybych přes sund se dostal.“ Převozník: „Zde na břehu stojím a na tebe čekám: od doby, co mrtev je Hrungni, s tvrdším ses nesetkal mužem.“ Tór: „O boji mluviš, v němž jsem se utkal s hrdým obrem	kamenné hlavy. A přec jsem ho porazil, že mrtev padl. Co hezkého však zatím vykonals, Hárbarde, ty?“ Převozník: „U Fjölvara jsem pobýval pět plných zim na ostrově Algron jménem. Boj byl nám radostí, muže jsme bili, o lásku žen se ucházeli.“ Tór: „A jak se k vám měly ty vaše ženy?“ Převozník: „Veselé jsme měli ženy, kdyby jen věrné nám byly! Chytré jsme měli ženy, kdyby se jen chránily lsti! Ony však z písku provazy pletly a z hloubky údolí hloubily základy. Já jsem však nad ně nade všechny vyzrál: se všemi sedmi sestrami spal jsem, rozkoš jsem s nimi a radost užíval. Co velkého však zatím Tóre, vykonals ty?“ Tór: „Tjaza jsem zabil, temného obra; Alvaldova syna oči jsem hodil na jasnou oblohu: to jsou znamení mých zralých činů, hvězdy, na něž všichni hledět vždy budou. Co hezkého však vykonals zatím, Hárbarde, ty?“	Převozník: „Mnoho jsem měl milostných pletek s ženami upíry, které jsem odlákal mužům. V Hlébardovi jsem potkal hrozného obra: kouzelný proutek mi půjčil a já ho o rozum obelstil.“ Tór: „Zle jsi se odměnil za dobrý dar.“ Převozník: „Jeden dub získá, co druhý pozbyl. Každý se sám o sebe starej. Co velkého však zatím, Tóre, vykonals ty?“ Tór: „Byl jsem na východě, bych obří bil plémě, upíry ženy, když se ubíraly do skal. Rod obrů by velký byl, všichni kdyby žili: lidé by zhynuli na této zemi. Co hezkého však zatím vykonals, Hárbarde, ty?“ Převozník: „Byl jsem na bojišti, bitev se zúčastnil, krále popouzel, klid zbraní rušil. Ódin má jarly, již v boji padají, a Tór jen tlupu otroků.“ Tór: „Nerovně bys rozdělil roty bojovníků, kdybys moc k tomu měl. Převozník: „Tór má velkou sílu, nemá však srdce: hrůzou a strachem ses v palečnici schoval,	kýchnout ses bál a pustit ducha, bys před obrem se neprozradil.“ Tór: „Hárbarde, sketo, hned bych tě skolil, kdybych tě, darebo, dosáhl.“ Převozník: „Proč mě skolit chceš, když příčiny nemáš? Co velkého však zatím, Tóre, vykonals ty?“ Tór: „Byl jsem na východě, břeh jsem tam střežil, 125 když mě spatřili Svárangovi syni: balvany mě napadli, nadarmo však: první pak přišli prosit o mír. Co hezkého však zatím vykonals, Hárbarde, ty?“ Převozník: „Na východ jsem vyjel, s dívkou se veselil, vlasy jí hladil hebké jak len. Objetím mě žádoucí žena obdařila.“ Tór: „Dobře jsi tam užíval darů lásky.“ Převozník: „Kdybych byl tehdy měl, Tóre, tvou pomoc, mohl jsem tu žádoucí ženu svou zvat.“ Tór: „Pomoc bych ti poskytl, kdybys byl požádal.
--	---	---	---	---

Z historie Litoměřic

„Staré zlaté časy“ a jejich konec

Tragický požár, který před rokem 1537 zpustošil město, však měl i jeden pozitivní dopad. Stal se popudem a rozhodujícím motivem pro rozsáhlou přestavbu města. Nově pojatá výstavnost doprovázející rušné stavební aktivity byla mj. podnícena i usnesením městské rady z roku 1541, která poučena předchozími katastrofálními událostmi v něm vyžadovala, aby se štíty domů nadále stavěly z cihel, nikoli ze dřeva. Vážnost tohoto nařízení byla podtržena dodatkem, že chudým dá město polovinu cihel z obecní cihelny zdarma. První městskou stavbou koncipovanou již v novém duchu byla přestavba a rozšíření požárem zničené gotické radnice v letech 1537–1539, která se po svém dokončení zařadila mezi první renesancí výrazně ovlivněné měšťanské stavby v Čechách. Spolu s novým stavebním slohem přicházeli do města i stavitelé a kameníci z Itálie, dobově nazývané Vlchy, aby zde doplnili řady domácích zednických mistrů. S jedním z nich Ambrožem Ballim, zvaným Vlach, je spojena jak výstavba několika z nejvýraznějších měšťanských domů té doby, tak např. i stavba prvního kamenného pilíře litoměřického mostu. Některé z měšťanských domů, jejichž autorem byl právě Ambrož Balli, přesahovaly svým ztvárněním i rozsahem rámec běžné městské výstavby, jde zejména o dům U Černého orla na náměstí, který vznikl před rokem 1564, nebo dům čp. 4m v Jezuitské ulici, postavený již v padesátých letech 16. století. Nejznámější z jeho prací je však dům Pod Bání, zvaný také Kalich, jehož stavebníkem byl přední litoměřický měšťan Jan Mráz z Milešovky. S výstavbou objektu, který se posléze stal symbolem Litoměřic, se započalo kolem roku 1570, dokončen byl roku 1584, již po Balliho tragickém úmrtí roku 1576. Ambrož Balli byl zabit v Židovské, dnešní Velké Dominikánské ulici v hádce s jakýmsi Bartoněm, kterého podezíral, zřejmě neprávem, z krádeže stavebního materiálu. Kolem poloviny 16. století došlo také k určitému zlepšení sanitárních

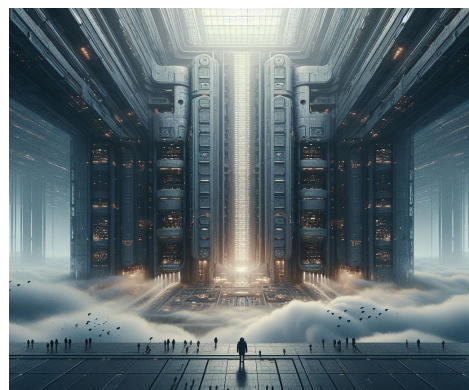
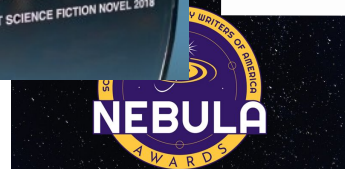
podmínek ve městě. V letech 1540–1541 postavil mistr Martin ze Žitavy nový vodovod, který využíval jako zdroje pitné a užitkové vody prameny pod kaplí sv. Mikuláše na vinicích pod Radobýlem. Voda byla od předměstí Zásada vedena akvaduktem k hradbám, na území města pak dřevěnými podzemními rourami až ke kašně na náměstí. Vodovod a s ním plynulé zásobování vodou byly zároveň důležitou součástí proti požárním opatření, což mělo nemalou váhu při rozhodování o postupném budování další kašny na náměstí a vodních nádrží

v ulicích Dlouhá, Jezuitská a Dominikánská. Vodovodní řad, který měl své počátky právě v této době, sloužil až do přelomu 19. a 20. století, přestože byl v průběhu doby opakovaně vážně poničen a musel být mnohokrát obnovován, vylepšován a modernizován. Teprve roku 1903 byla dána do provozu nová vodovodní soustava, tentokrát čerpající vodu již z jiných vodních zdrojů. S vybudováním vodovodu a přivedením vody až do centra Litoměřic bohužel příliš nekorespondovala snaha o udržení přijatelné čistoty ve městě. V radních usneseních se stále dokola objevovaly zákazy hromadit hnůj před domy, vylévat odpad z oken či do potoka Pokratec, který se tak měnil v další odpadní strouhu. Jeden příklad za všechny – z roku 1560 pochází následující nařízení: „Jestliže by koho z něčího domu, buď z pokoje neb z kuchyně, někdo nečistotou aneb vodou slil; ten, kdož by se toho dopustil, dáti bude povinen 15 grošů míšeňských pokuty panu purkmistru... s tím, komuž škodu učizmiznil, aby se omluvil a škodu zaplatil.“ Lidé se však nezměnili ani po staletích, což dokládají litoměřické noviny z roku 1873, popisující případ, kdy nedbalá služka vyhodila vařené držky z okna na ulici na právě procházejícího váženého litoměřického občana a konzistoriálního radu.

*Ilona Kotyzová – Oldřich Kotyza
Litoměřice v cyklu Zmizelé Čechy*

Scifi a Fantasy

Isaac Asimov Nadace

Svět série Nadace se odehrává více než dvacet tisíc let v budoucnosti, kdy lidstvo osídlí celou Galaxii a vytvoří jednotnou říši, která bude sjednocovat všechny lidmi obydlené planety. Vychází z toho, že geniální matematik Hari Seldon vyvinul teorie umožňující předpovídat chování velkých lidských mas v průběhu dlouhých časových údobí, jež položily základ vědy nazvané psychohistorie, která matematickými cestami odhaluje budoucnost. Vychází z předpokladu, že zatímco chování jednotlivců je příliš svobodné a nepředvídatelné, chování velké masy lidí lze predikovat na základě matematických simulací. Vznik psychohistorie se přičítá aurorskému politikovi jménem Han Fastolfe, kterého jemně postrkával jeho robot Giskard (vybavený schopností upravovat lidské city a částečně číst myšlenky). Do stavu praktické použitelnosti je dovedl o mnoho let později až

slavný matematik Hari Seldon, který ale nenavazoval na práci svého předchůdce. Důležitou pomoc při utváření psychohistorie poskytl robot Daneel Oliwaw, pro kterého psychohistorie byla ve skutečnosti pouze jednou z možností – plánem B při ovlivňování budoucího vývoje lidské společnosti (plán A představovala Gaia). Nejdůležitějším problémem, na který je psychohistorie aplikována, je vývoj Říše, která zahrnuje celou galaxii Mléčná dráha s miliony lidmi obydlených světů. Seldon odvodí, že Říše je blízko před zánikem, po kterém bude následovat třicet tisíc let chaosu a bezvlády před vznikem druhé, trvalejší říše. S pomocí psychohistorie je ale schopen navrhnout plán, který by měl toto období temna zkrátit na pouhých tisíc let. Plán počítá se založením malého útočiště vědců (Nadace) na okraji Galaxie, které uchová znalosti po zhroutilí Říše.

Série Nadace

Předehra k Nadaci (Prelude to Foundation, 1988; česky 1992, překlad Vladimír Matějovský a Michal Krbec)

A zrodí se Nadace (Forward the Foundation, 1991; česky 1995, překlad Robert Čapek)

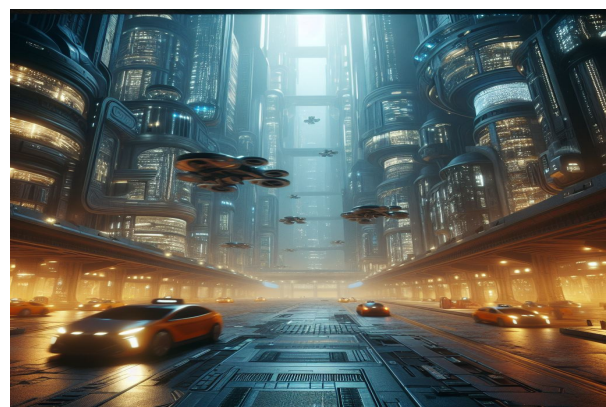
Nadace (Foundation, 1951; česky samizdatově 1989 jako Základna, překlad Jindřich Smékal, knižně 1991, překlad Jarmila Pravcová, druhé vydání 2001 přeložil Viktor Janiš)

Nadace a Říše (Foundation and Empire, 1952; česky 1991, překlad Jarmila Pravcová, druhé vydání 2001 přeložil Viktor Janiš)

Druhá Nadace (Second Foundation, 1953; česky 1991, překlad Zuzana Drhová, druhé vydání 2005 přeložil Viktor Janiš)

Nadace na hranicích (Foundation's Edge, 1982; česky 1992, překlad Jarmila Pravcová; druhé vydání přeložil Robert Tschorn a vyšlo pod názvem Na hranicích Nadace)

Nadace a Země (Foundation and Earth, 1986; česky 1992, překlad Ivan Boukal)

Přistání se neobešlo bez pestré směsice zvuků. Kovový plášť lodi se zařezával do atmosféry a jeho pláty při kontaktu se vzduchem vydávaly syčení, které přicházelo jakoby z velké dálky. Klimatizace sváděla boj s teplem vzniklým při tření a monotónně při tom hučela. Motory zpomalující let ztěžka burácely. Lidé shromáždění ve vylodovacích prostorách rovněž nezůstali zticha a výtahy se skřípěním svázely bagáž, poštu a ostatní náklad na delší osu lodi, odkud se později dostane na vykládací rampu.

Lehké trnutí Gaalovi napovědělo, že loď už nepohání motor. Lodní gravitace již několik hodin v porovnání s planetární gravitací slábla. Tisíce cestujících už několik hodin trpělivě seděly ve vylodňovacích prostorách, které na polštáři ze silových štítů dokázaly změnou polohy jednoduše zareagovat na jakýkoliv výkyv gravitačních sil. Teď už se pasažéři šinuli po zakřivených rampách do velkých zejících přechodových komor.

Gaal měl s sebou jen malý kufr. Stál u přepážky a díval se, jak ho celníci rychle a zkušeně rozebírají a pak zase skládají. Jeho vízum bylo podrobeno prohlídce a orazítkováno. On sám tomu nevěnoval žádnou pozornost.

Tak tohle je Trantor! Vzduch mu tu připadal trochu hustší, přitažlivost maličko větší než na rodném Synnaxu, ale na to si zvykne. Vrtalo mu však hlavou, jestli si někdy zvykne na ty nesmírné rozměry.

Budova kosmodromu byla impozantní, jeho střecha se takřka ztrácela vysoko nad jeho hlavou. Gaal si dokázal představit, že by se pod ní mohla tvořit oblaka. Nedohlédl ani na protější zeď – viděl jen lidi a přepážky a podlahu uplývající do nedohledna a rozplývající se v mlžném oparu.

Členík u pulťíku na něj znovu promluvil, tentokrát otráveně: „Hod’te sebou, Dornicku.“ Než ovšem přišel na jeho jméno, musel si honalístovat ve vízu. „Kam... kam...“ tápal Gaal. „K taxíkům se dáte doprava a třetí doleva.“

Gaal popošel a vysoko ve vzduchu zahlédl žhnoucí písmena: TAXÍKY DO VŠECH STRAN.

Zrovna když byl Gaal na odchodu, z anonymního davu se vydělila postava a přistoupila k pultíku. Celník k neznámému vzhledl a kývl na něj. Muž mu pokývnutí opětoval a vydal se za mladým přistěhovalcem. Přišel právě včas, aby zaslechl, kam má Gaal namířeno.

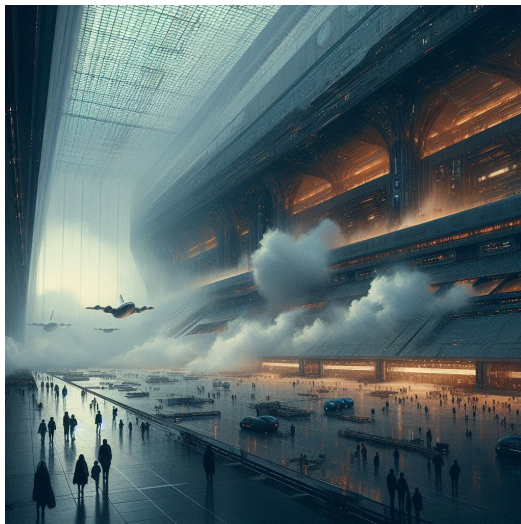
Gaal se pristihl, jak křečovitě svírá zábradlí. Nápis na malé značce hlásal „Dozor“. Takto označený člověk na něj ani nepohlédl, jen se zeptal: „Kam to bude?“

Gaal si nebyl úplně jistý, ale i chvilkové zaváhání znamenalo, že se za ním začne tvořit fronta.

„Tak kam?“ vzhledl k němu dozorčí.

Gaal neměl moc peněz, ale šlo o jedinou noc a pak už bude mít práci. „Do dobrého hotelu, prosím,“ pokusil se o nonšalantní tón.

„Všechny jsou dobré,“ opáčil dozorčí, na něhož to vůbec neudělalo dojem. „Vyberte si nějaký

konkrétní.“

„Do toho nejbližšího,“ vyhrkl Gaal v zoufalství. Dozorčí zmáčkl tlačítko. Na podlaze se objevila tenká světelná čára proplétající se mezi dalšími, které byly vyvedeny v jasnějších či tmavších odstínech jiných barev. Do ruky Gaalovi vrazili slabě zářící lístek.

„A bude to jedna celá dvanáct kreditu,“ oznámil mu dozorčí.

Gaal začal lovit mince. „Kam mám jít?“

„Dávejte pozor na světlo. Dokud půjдете správným směrem, lístek bude zářit.“

Gaal zvedl oči a vydal se pryč. Kromě něj tu v té ohromné hale sledovaly své individuální trasy stovky lidí a ztěžka se kolem sebe proplétaly na křižovatkách, aby nakonec dospěly k cíli své cesty.

Gaal došel až na konec. Nějaký člověk v novém, křiklavě modrozlutém stejnozkroji ze zářivých a neušpinitelných umělých vláken sáhl po jeho dvou taškách. „Přímá linka do Luxoru,“ oznámil.

Muž, který Gaala sledoval, to slyšel. Rovněž slyšel, jak Gaal odpovídá „Bezva“ a nasedá do tuponosého vozidla.

Taxi se hned zvedlo. Gaal se díval ze zakřiveného průhledného okna, plný dojmů z nezvyklého letu v uzavřeném prostoru, a instinktivně svíral zadní okraj řidičova sedadla. Pak se ohromný prostor zúžil a z lidí se stali náhodně roztroušení mravenci. A nezůstalo u toho, výhled se znovu zmenšil a začal ujíždět dozadu.

Před nimi se tyčila zeď. Začínala vysoko ve vzduchu, táhla se až do nedohledna a zela v ní spousta děr, vlastně ústí tunelů. Gaalovo taxi zamířilo k jednomu a pak se do něj zanořilo.

Gaal chvílku přemítal, jak ho mezi takovou spoustou jiných dokázal řidič vůbec rozeznat.

Naráž je pohltila tma, kterou nanejvýš tu a tam proťaly záblesky světel míjených semaforů. Jako zvuková kulisa posloužil jen všudypřítomný svist vzduchu.

Pak taxík zpomalil, až se Gaal musel předklonit, vůz vylétl z tunelu a zase jednou klesl až na zem.

„Hotel Luxor,“ oznámil řidič celkem zbytečně. Pomohl Gaalovi se zavazadly věcně přijal

spopitné ve výši desetiny kreditu, nabral
čekačícího cestujícího a taxík se zase zvedl.

Za celou dobu od vylovení Gaal jedinkrát nezahlédl oblohu

MARVINŮV SLOUPEK

Marvinův sloupek

Když jsem se seznámil s R. Daneelem Oliwawem, nepředpokládal jsem, že je takový pošuk, jakým se ukázal. Místo aby zalezl někam do kouta, stará se o lidi v celé Galaxii. No nehráblo by Vám? A ta potrhlá teorie vznešeně nazvaná Psychohistorie je k popukání. říkal jsem Seldonovi aby neblbnul a dělal raději něco užitečnějšího, ale poslal mě zametat dvůr. Tak to máte. Galaxie v troskách a všechno řídí napůl šílená Gaia. A když není po jejím, tak si vás upraví po svém. Musím s ní vážně pohovořit a vysvětlit jí svůj názor na Vesmír, život a vůbec. Snad jí to dojde, že bílkovina existence řízená náhodnými mutacemi není pro poklidnou existenci Vesmíru vhodná.

Scifi a fantasy - krátké povídky

Toto je můj vlastní žebříček. Tak dnes to je spíš náhodný výběr a na pořadí moc nezáleží. Jako další uvádím žebříček kratších i delších povídek. Čtenáři těchto žánrů mohou se mnou nesouhlasit, mohou proti tomu protestovat, ale to je tak asi všechno, co mohou dělat.

Žebříček sci-fi

1. Růžě pro Algernon - Daniel Keys
2. Píseň pro Liu - George R.R.Martin
3. Návrat - Gustavo Gasparini
4. Nemesis z hvězd - Hains Kneifel
5. Venku - Brian W. Aldiss

Žebříček fanfasy

1. Vlak do pekla - Robert Bloch
2. Meč osudu - Andrzej Sapkowski
3. Conan - Erwin Howard
4. Hory šílenství - Howard P. Lovecraft
5. Volání Cthulhu - Howard P. Lovecraft

Co je to vlastně matematika a proč se má ve škole vyučovat?

Matematika je nerozlučně spjata s vývojem člověka, od počátku lidské kultury jsou součástí jazyka člověka i matematické pojmy typu jeden, dva, několik, mnoho, málo, od počátku je život člověka spjat s geometrickými realitami typu uvnitř, vně, přímo, daleko. Tyto jevy jsou nástroji porozumění člověka světu. Od nich je ovšem daleko k „solistickému“ matematickému současně produkce, již rozumějí jen specialisté. Z druhé strany na matematice je historicky budována přírodověda i matematika proniká i do věd společenských. Tvoření pojmů, nezbytný nástroj orientace člověka ve světě, má charakter abstrakcí takřka matematického typu, bez matematiky si nedovedeme představit ani každodenní život současného člověka. Učí-li se dítě chápat matematické vztahy, kultivuje sebe sama, učí se myslet. Jak je přesto možné, že část populace se k takto užitečnému nástroji staví negativně? K této otázce se vrátíme.

Ačkoli ani pro bádání profesionálního matematika, ani pro vyučování není explicitní odpověď na otázku Co je to matematika nutná, položila si ji řada autorů. Připomeňme si některé odpovědi. Logickou stránku matematiky zdůrazňuje formulace: Matematika je deduktivní systém axiomů, definic, vět a jejich důkazů. Autoři zaměřeni na aplikace ztotožňují matematiku s řešením problémů.

Petr Vopěnka, náš nedávno zesnulý

významný matematik, charakterizoval matematiku jako metodu předpovídání pomocí formálních kalkulů. Školskou matematiku bychom mohli chápat jako řešení úloh výpočty (tedy formálními kalkulů). Deskriptivní geometrii a část geometrie můžeme vymezit v souladu s Vopěnkou jako řešení úloh rýsováním.

Souhlasím s Václavem Jamkem, že škola není místo, kde by dítě mělo získat co nejvíce vědomostí a přitom se – pokud možno – nenamáhat. Koncept škola hrou spíše žádá, aby škola využívala spontánní objevovací schopnosti dítěte, a tak je námaze motivovala, ne však, aby je veškeré námahy ušetřila. Škola bez námahy a pílě není žádoucí: především ve škole si dítě může vstřípnit základní kulturu úsilí, která je v naší civilizaci potřebná. Požadovat výkon – a to výkon smysluplný – je jednou ze základních funkcí školy.

Eduard Čech, snad náš největší matematik dvacátého století, uvádí, že bychom měli odstraňovat strach před matematikou a učit lásce k matematice. Ovšem ne tím, že bychom z ní udělali předmět lehký. Matematika byla, je a zůstane předmětem těžkým.

Rozhovor Františka Kuřiny o matematice a jejím vyučování

CELÝ ČLÁNEK ZDE

VEJŠKA NEKONEČNÉ ŘADY

Nekonečné řady jsou opravdovým pojítkem mezi elementární a takzvanou vyšší matematikou. Objasňují některé pojmy v podstatě nikoliv jednoduché jako je pojem reálného čísla, obsahu rovinného obrazce, objemu tělesa a mezní hodnoty vůbec. Z tohoto hlediska nám osvětlují pojem nekonečna v matematice. Nekonečných řad užíváme dále k výpočtu hodnot logaritmů čísel, čísla Ludolfova a mnoha jiných důležitých konstant. Nekonečnými řadami můžeme definovat i a ovládnout! početně základní funkce elementární matematiky, jako jsou na příklad funkce goniometrické.

Riemannova funkce zeta

$$(s=2) \quad \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^2} = \frac{1}{1^2} + \frac{1}{2^2} + \frac{1}{3^2} + \frac{1}{4^2} + \frac{1}{5^2} + \dots = \frac{\pi^2}{6} = 1.644934066...$$

$$(s=3) \quad \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^3} = \frac{1}{1^3} + \frac{1}{2^3} + \frac{1}{3^3} + \frac{1}{4^3} + \frac{1}{5^3} + \dots = ??? = 1.202056903...$$

$$(s=4) \quad \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^4} = \frac{1}{1^4} + \frac{1}{2^4} + \frac{1}{3^4} + \frac{1}{4^4} + \frac{1}{5^4} + \dots = \frac{\pi^4}{90} = 1.082323233...$$

Z TEORIE ČÍSEL

Co to vlastně ta teorie čísel je? Vždyť se přece skoro celá matematika zabývá čísly, nebo ne? Ne tak docela (na vysoké pak zjistíš, že ta matematika nemá s čísly společného skoro nic), ale teorie čísel (překvapivě) opravdu čísla zkoumá. A to ne tak úplně ledajaká čísla, ale hlavně celá nebo racionální (a občas třeba taky komplexní). Co se dá o takových celých číslech zjišťovat? Základním pojmem, se kterým teorie čísel pracuje, je dělitelnost. A s tou souvisí třeba prvočísla. I kdyby se mohlo zdát, že skoro není nic jednoduššího než prvočísla (vždyť se přece učí tak někdy v 5. třídě základní školy), moc toho o nich nevíme. Prvočísla jsou totiž mezi přirozenými čísly dost nepravidelně rozmístěna a vůbec není lehké v jejich rozmístění objevit nějakou zákonitost nebo funkci, jejímiž všemi hodnotami by byla prvočísla.

MATH OLYMPIAD

$$3^x - 3^y = 234$$

$$x = ? \quad y = ?$$

Putnam 2018: A1

$$\frac{1}{a} + \frac{1}{b} = \frac{3}{2018}$$

How to solve ?

$$a^5 + a^2 = 36$$

Řešte v celých číslech. Řešení uvedu postupně na webu.

Johann Carl Friedrich Gauss

(30. dubna 1777, Braunschweig – 23. února 1855, Göttingen) byl slavný německý matematik a fyzik. Zabýval se mimo jiné geometrií, matematickou analýzou, teorií čísel, astronomií, elektrostatikou, geodézií a optikou. Silně ovlivnil většinu z těchto oborů vědění. Je vynálezcem magnetometru.

Mezi jeho stěžejní díla patří spis Disquisitiones Arithmeticae, který napsal již ve věku 21 let (1798; publikováno bylo ale až v roce 1801). Tato práce položila základy teorie čísel jakožto matematické disciplíny.

Byl fenomenálním dítětem, ve třech letech upozornil otce na chybu při výpočtu mzdy a řekl mu správný výsledek. Když byl ve škole a vyučující jim zadal sečíst čísla od 1 do 100, odvodil formuli pro součet aritmetické řady. Podle Gausse se ve statistice nazývá Gaussovo rozdělení. V integrálním počtu je na jeho počest pojmenována Gaussova věta pro převod plošného a objemového integrálu. Podle Gausse je také pojmenována jednotka indukce magnetického pole gauss.

Krásná místa světa - znáte je?

Dnešní téma těžké - krásné kostely celého světa

Duben

Z očí si sundejte brýle mámení – není nad krásný sluneční svit, žlutou barvu blatouchů a pampelišek a vůni fialek. Možná, že uslyšíte zašteknot i lišku a beknot srnu a ze dvora se k vašemu sluchu donese jemné poštěkávání štěňátek a mňoukání koťátek i bečení malých jehňátek a mečení kůzlátek. A nezapomeňte, že na svatého Jiří (24. 4.) vylézají ze země hadi a štíři, na svatého Vojtěcha (to je o den dříve) se prý nacházejí na polích ty nejkrásnější acháty a jaspisy a na svatého Jarouše (27. 4.) zima už moc nekouše. Krásná jsou naše přísloví! A to nás čeká ještě filipojakubská noc (30. 4.). Hoř ohýnku, hoř, zlé oči umoř!

Když zahučí v dubnu hrom, obalí se listem strom.

Je-li v dubnu častý hromu třesk, sena, žita bude jeden lesk.

V dubnu se za den i devět druhů počasí sejde.

Dubnové počasí nevysloviš.

V dubnu svrchu hřeje, od spodu mrazí..

Sníh dubnový jako mrva pohnojí.

Aprílové počasí jsou časy a nečasy.

8

D U B E N												2024		21 prac. dnů	
14	06:37 19:38 Pondělí 1 Hugo Velikonoční pondělí	03:02 09:45 Úterý 2 Erika	03:58 10:51 05:15 Středa 3 Richard	04:39 12:11 08:30 19:43 Čtvrtek 4 Ivana	05:09 13:40 08:28 19:44 Pátek 5 Miroslava, Mirka	05:32 15:11 08:26 19:46 Sobota 6 Vendula, Venuše	05:49 16:41 08:24 19:47 Neděle 7 Heřman, Hermina Den vzdelanosti	06:04 18:10							
15	06:22 19:49 Pondělí 8 Ema	06:18 19:41 20:21 Úterý 9 Dušan	06:33 21:11 08:17 19:52 Středa 10 Darja	06:51 22:42 08:15 19:54 Čtvrtek 11 Izabela	07:14 19:55 08:13 19:57 Pátek 12 Julius	07:44 00:10 08:11 19:57 Sobota 13 Aleš	08:26 01:29 08:09 19:59 Neděle 14 Vincenc	09:22 02:34							
16	06:07 20:00 Pondělí 15 Anastázie	10:29 03:22 21:13 Úterý 16 Irena	11:42 03:58 20:04 Středa 17 Rudolf	12:55 04:19 08:01 20:05 Čtvrtek 18 Valérie	14:08 04:37 05:59 20:07 15:59 Pátek 19 Rostislav, Rastislav	15:18 04:51 05:57 20:08 Sobota 20 Marcela	16:27 05:02 05:55 20:10 Neděle 21 Alexandra	17:38 05:13							
17	05:53 20:12 Pondělí 22 Evženie	18:45 05:23 20:13 Úterý 23 Vojtěch, Vojtěška	19:58 05:35 05:49 20:15 Středa 24 Jiří	21:11 05:48 01:49 Čtvrtek 25 Marek	22:27 06:04 05:45 20:18 Pátek 26 Oto	23:44 06:26 05:43 20:20 Sobota 27 Jaroslav	05:41 20:21 05:41 20:21 Neděle 28 Vlastislav	00:55 07:42							
18	05:39 20:23 Pondělí 29 Robert	01:55 08:42 20:24 Úterý 30 Blahoslav													

KRÁLOVSKÉ MĚSTO LITOMĚŘICE

Více na www.litomerice.cz